

مبارزه با قاچاق کالا در کشورهای مختلف

(قسمت اول: ترکیه)

سنتاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز - معاونت پژوهش

مقدمه

پدیده‌یافته‌ای چون امریکا، انگلستان، ایتالیا و ... به ویژه در کشورهای در حال توسعه، روند فزاینده و روبه رشدی از آن مشهود است. پیامدهای منفی این پدیده در ابعاد مختلف اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، امنیتی و فرهنگی، و موانعی جدی که در مسیر توسعه‌ی کشورها به وجود می‌آورد، آن‌ها را ناگزیر از مبارزه نموده است.

کشورهای مختلف با اتخاذ شیوه‌های گوناگون از سیاستهای گمرکی و اقدامات مکمل امنیتی گرفته تا اقدامات تامینی و حقوقی - کیفری و یا فعالیت‌های فرهنگی - تبلیغی و اقدامات پیش‌گیرانه‌ی دیگر به مقابله با پدیده قاچاق می‌پردازند. بسیاری از کشورها با بهره‌گیری از روش‌های علمی و تئوری قوانین و مقررات مناسب، بنحو شایسته‌ای در مهار این پدیده شو姆 موفقیت کسب نموده‌اند. در این جا به منظور شناخت و بهره‌گیری از تجربیات سایر کشورها، در سلسله مقالاتی که از این پس ارائه می‌گردد چگونگی مقابله با پدیده قاچاق در کشورهای مختلف مورد بررسی قرار می‌گیرد.

بیش از ۷/۵ میلیون نفر جمعیت دارد. آنکارا پایتخت ترکیه نیز ۳/۵ میلیون نفر را در خود پذیرفته است. ازمیر با نزدیک به ۳ میلیون نفر و آданا با بیش از ۲ میلیون نفر شهرهای مهم دیگر ترکیه هستند.

در سال ۲۰۰۵ تولید ناخالص داخلی ترکیه بالغ بر ۳۶۲ میلیارد دلار و حجم صادرات و واردات این کشور به ترتیب ۱۱۶۷۷۴ و ۷۳۴۷۶ است.^(۳)

ترکیه به واسطهٔ ارتباط دادن دو قاره‌ی اروپا و آسیا به یکدیگر از موقعیت راهبردی ممتازی بهره‌مند بوده و پل شرق و غرب نامیده شده است. این امر ترکیه را به عنوان یک مسیر «ترانزیت از اروپا به کشورهای خاورمیانه» درآورده است. مجاورت ترکیه با راههای آبی مهمی چون دریای سیاه و دریای مدیترانه نیز بر اهمیت ترکیه افزوده است.

دستگاه‌های دست‌اندرکار مبارزه با قاچاق کالا در ترکیه
مهمنتین این دستگاه‌ها عبارت‌اند از: معاونت امور گمرکی نخست وزیری،^(۴) اداره کل نیروی انتظامی گمرک،^(۵) پلیس ملی ترکیه،^(۶) ژاندارمری ترکیه،^(۷) فرماندهی گارد ساحلی،^(۸) و هیأت بازرگانی گمرک.^(۹)

معاونت امور گمرکی نخست وزیری
سازمان گمرک ترکیه به صورت یک معاونت در نخست وزیری فعالیت می‌کند. ستد مرکزی معاونت گمرک در آنکارا واقع شده و مسئولیت اصلی آن پیش‌گیری، کشف و مبارزه در جرایم سازمان یافته و قاچاق کالا می‌باشد.

هدف از ایجاد معاونت امور گمرکی در نخست وزیری، سازمان‌دهی و هماهنگی بهتر امور گمرکی و مبارزه مؤثرتر با قاچاق کالا می‌باشد. وظایف عمده‌ی این معاونت عبارت است از:

- کمک به تهیه و تنظیم سیاست‌ها و رویه‌های گمرکی؛
- کمک به اجرایی کردن قانون گمرک و دیگر مقررات مربوط به معاهدات بین‌المللی؛
- کمک به تعیین نرخ تعریفه‌ی گمرکی و نظارت بر دریافت عوارض و درآمدهای گمرکی؛
- کنترل و بازرگانی کالاهای و وسائل

تصویر (۱) نقشه‌ی کشور ترکیه و همسایگان آن

اجمالی از وضعیت جغرافیایی و اقتصادی

- اجتماعی ترکیه
ترکیه با مساحت ۸۱۴۵۷۸ کیلومتر مربع، کشوری است تقریباً مستطیل شکل که در غرب جمهوری اسلامی ایران قرار گرفته است. سرزمین اصلی ترکیه متشکل از شبه جزایر آناتولی در آسیا و تراس شرقی در اروپاست که به ترتیب ۹۷ درصد و ۳ درصد از خاک ترکیه را در بر می‌گیرند.^(۱)

ترکیه فلات مرتکعی است که به طور متوسط ۱۱۰۰ متر از سطح دریا ارتفاع دارد. این فلات در وسط هموار است اما اطراف آن را کوه‌های بلندی مثل توروس و آنتی توروس احاطه کرده اند.

جمعیت این کشور در سال ۲۰۰۵ حدود ۷۲۶۳۰۰۰ بوده است. تمرکز

جمعیت در شمال و غرب زیاد، و در مناطق جنوبی و فلات آناتولی کمتر است. میزان رشد سالانه جمعیت این کشور ۲/۱۷ درصد اعلام شده است. در سال ۲۰۰۱، ۴۱/۸ درصد جمعیت این کشور دارای سن پایین‌تر از ۱۵ سال بوده، ۵۱ درصد در طبقه‌ی سنی ۱۵ تا ۵۹ سال قرار گرفته و ۷/۲ درصد جمعیت از سن ۶۰ سال و بالاتر برخوردار بوده‌اند.^(۲)

(۲) به این ترتیب ترکیه از ساختار سنی جمعیتی جوانی برخوردار می‌باشد. نرخ بی‌کاری در سال ۲۰۰۱، ۷/۱ درصد اعلام شده است.

تقسیمات داخلی ترکیه مشتمل بر ۸۴ استان، ۸۳۰ شهر و ۳۵۰۰ روستاست. استانبول پرجمعیت‌ترین شهر ترکیه و بزرگ‌ترین بندر اروپایی این کشور

تصویر (۲) دستگاه‌های دست‌اندرکار مبارزه با قاچاق کالا در ترکیه

و هماهنگ‌سازی فعالیت‌های ملی و بین‌المللی؛
- انجام وظایف واگذار شده به معاونت امور گمرک بنا بر قوانین مختلف؛
- آموزش کارکنان برای انجام به موقع و مؤثر وظایف محول شده و سازمان دهی نیروها؛
- پیگیری، نظارت، تحقیق و کنترل در انجام صحیح وظایف و مسئولیت‌های قانونی.

اداره کل نیروی انتظامی گمرک
اداره کل نیروی انتظامی گمرک، واحدی شبہ‌نظرامی - قانونی در معاونت امور نخست وزیری گمرک است که مسئول مبارزه با قاچاق کالا در ترکیه می‌باشد. براساس ماده ۱۶۴ قانون کیفری ترکیه، اداره کل نیروی انتظامی گمرک یک مرجع قضایی معتبر برای رسیدگی به فعالیت‌های قاچاق می‌باشد. معاونت امور گمرکی نخست وزیری ترکیه، دارای ۱۸ اداره‌ی گمرک منطقه‌ای، ۸۷ اداره کل نیروی انتظامی تحت نظارت اداره‌های گمرک منطقه‌ای و ۱۸ اداره‌ی مبارزه با قاچاق کالا، حفاظت اطلاعات و مواد مخدور است که تحت نظارت اداره‌های گمرک منطقه‌ای قرار دارند.

اداره کل نیروی انتظامی گمرک در ۱۶ نقطه از مبادی ورودی مرزهای زمینی، ۲۲ فرودگاه، ۷ ایستگاه راه آهن و ۳۵ بندر فعالیت می‌کند.

حکم قانونی (۱۰) شماره ۴۵۸ مصوب ۱۹۹۳، وظایف اصلی اداره کل نیروی انتظامی گمرک را به شرح زیر اعلام نموده است:

- ممانعت، تعقیب و بازرسی فعالیت‌های قاچاق در قلمرو تحت مسؤولیت معاونت امور گمرک و در صورت لزوم همکاری با سازمان‌های مربوط در دیگر نواحی؛
- جلوگیری از خروج افراد و کالاهای وسایل نقلیه قبل از تکمیل رویه‌های گمرک؛ و نظارت و حفاظت از قلمرو گمرک؛
- حفاظت از افراد، کالاهای و وسایل نقلیه‌ای که قصد خروج یا ورود به ترکیه را از طریق ایستگاه‌های کنترل گمرک، در بنادر، فرودگاه‌ها و مرزهای زمینی دارند، همچنین هدایت آن‌ها به گمرک و انجام رویه‌های اجرایی گمرک در مناطق گمرکی؛

تصویر (۳): ساختار سازمانی معاونت امور گمرکی نخست وزیری ترکیه

نقیله، و انجام اقدامات احتیاطی به قاچاق کالا در ورودی گمرک، ورودی‌های مجاز در مرزها، گمرک بنادر و فرودگاه‌ها، مناطق آزاد، انبارهای گمرک و قلمرو داخلی آن‌ها؛

- در صورت نیاز، همکاری با دیگر سازمان‌ها در مناطق دیگر برای پیشگیری، تعقیب و بازرسی قاچاق کالا؛
- انجام طرح‌های تحقیقاتی در رابطه با خدمات ارائه شده در معاونت امور گمرک، تصمیم‌گیری‌های شایسته

- کمک به نگهداری کالاهای و وسایل نقیله‌ی تحت نظارت گمرک، و نظارت بر رعایت استانداردها و معیارهای مشخص؛
- پیش‌گیری و بازرسی، و رسیدگی

کالاها و وسایل نقلیه برخوردار هستند.

پلیس ملی ترکیه

مبازره با قاچاق کالا در مناطق شهری به عهده‌ی واحد مبارزه با قاچاق کالا و مواد مخدّر پلیس ملی ترکیه می‌باشد. پلیس ملی ترکیه دارای ۸۱ اداره‌کل پلیس استانی، ۷۵۱ اداره‌ی پلیس شهری، ۱۸ ایستگاه پلیس در مناطق آزاد، و ۲۲ ایستگاه در مبادی ورودی مرزی می‌باشد.

زاندارمری ترکیه

یکی از مسئولیت‌های زاندارمری ترکیه مبارزه با قاچاق کالا و مواد مخدّر در مناطق غیر شهری است. واحدهای متشكل زاندارمری عبارت‌اند از: ستاد فرماندهی، واحد مرزی، واحد امنیت، واحد آموزش، واحد امور اداری و پشتیبانی.

فرماندهی گارد ساحلی

فرماندهی، نیرویی انتظامی - قضایی محسوب می‌شود که در سال ۱۹۸۲ تشکیل شده و زیر نظر وزارت امور داخلی، اداره می‌گردد. یکی از مسئولیت‌های فرماندهی گارد ساحلی، مبارزه با قاچاق کالا در قلمرو دریایی ترکیه، آبهای داخلی و مناطق آزاد دریایی است. فرماندهی گارد ساحلی هر استان، دارای قسمتی به نام واحد مبارزه با قاچاق کالا و مواد مخدّر می‌باشد.

بررسی عملکرد گمرک ترکیه در مبارزه با قاچاق کالا تحولات اقتصادی دهه‌های

مبازره با قاچاق کالا در مناطق شهری به عهده‌ی واحد مبارزه با قاچاق کالا و مواد مخدّر پلیس ملی ترکیه می‌باشد

- تأسیس آزمایشگاه‌های تحقیقاتی به منظور بازرگانی کالاها، اشخاص و وسایل نقلیه؛

- نظارت و کنترل وسایل نقلیه‌ی هوایی، دریایی و زمینی؛

- کنترل وسایل نقلیه‌ی دریایی از لحاظ بهداشتی، و کنترل گذرنامه‌ی مسافر و خدمه؛

- جلوگیری از تخلیه‌ی ضایعات کشتی‌ها در قلمرو دریایی گمرک؛

- نظارت بر انبارهای دائمی و موقت کالاها در گمرک؛

- کنترل و بازرگانی مسافران؛

- نظارت بر مبادلات قایقهای بادی و لنجهای؛

- انجام سایر وظایفی که از طریق معاونت امور گمرک نخست وزیری واگذار می‌شود؛

ساختار سازمانی اداره کل نیروی انتظامی ترکیه متشكل از واحدهای زیر است:

هیأت نظارت بر مأموران، اداره‌ی امور مناطق ۱۸ گانه، اداره‌ی مبارزه با قاچاق، اداره‌ی مبارزه با مواد مخدّر، اداره‌ی انتشارات و روابط، اداره‌ی روابط بین‌الملل، اداره‌ی آموزش و امور کارکنان، اداره‌ی قانون‌گذاری، اداره‌ی بایگانی، اداره‌ی ارزیابی، اداره‌ی خدمات فنی و آزمایشگاه، اداره‌ی پشتیبانی و بودجه، و اداره‌ی جمع‌آوری و ارزیابی.

هم‌چنین هر یک از واحدهای هجده گانه‌ی منطقه‌ای از این قسمت‌ها تشکیل شده‌اند: اداره‌ی اطلاعات و مبارزه با قاچاق، اداره‌ی نظارت و تحقیقات، اداره‌ی اطلاعات و بازرگانی، دایرۀ‌ی خدمات فنی و رایانه‌ای، دایرۀ‌ی بازرگانی و تحقیقات، و دایرۀ‌ی مبارزه با قاچاق کالا و جرایم.

هیأت بازرگانی گمرک
هیأت بازرگانی گمرک از ۱۰۲ بازرگانی گردید. این هیأت‌ها گرچه دارای قدرتی به این‌رازمه اداره کل نیروی انتظامی است، اما اختیار قضایی ندارد. تمامی پرونده‌ها و گزارش‌ها به این هیأت‌ها فرستاده می‌شود. مأموران بازرگانی، اختیار برکناری مأموران رسیدگی به جرایم قاچاق را دارند و از اختیار قانونی برای دراختیارداشتن مدارک و اسناد مربوط به گمرک و بازرگانی اشخاص،

کشف شده‌اند، بالغ بر ۱۸۰ میلیون دلار بوده است.

در اکثر کشورهای پیشرفته، سازوکارهای کنترل گمرک به جای افزایش تعداد کنترل‌ها، بر استفاده‌ی مؤثر و کارا از منابع انسانی و تجهیزات تکیه دارند. افزایش اثربخشی سازوکارهای کنترلی در گمرک صرفاً از طریق آموزش منابع انسانی و سازمان‌دهی مجدد تشکیلات گمرک امکان‌پذیر خواهد بود. معاونت امور گمرک نخست وزیری به منظور بهبود خدمات گمرک، با انجمن کیفیت ترکیه قراردادی را امضا کرده و به موجب آن بالغ بر ۱۵۰ نفر از کارکنان خود را در دوره‌های آموزشی مدیریت کیفیت جامع شرکت داده است. کارکنان آموزش‌دیده، گروههای کنترل کیفیت را برای استانداردسازی بیشتر خدمات گمرکی تشکیل داده‌اند.

در راستای تحول ساختار اداری، گمرک، طرح نوین‌سازی موسوم به گامسیس(۱۲) را با حمایت مالی بانک جهانی آغاز کرده است. هدف از این طرح جلوگیری از ورود غیرقانونی کالا به ترکیه و پیش‌گیری از تقلب در بیان ارزش و مقدار کالاهای قید شده در اظهارنامه‌ی گمرکی می‌باشد. با استقرار این سامانه در گمرک، تعداد کشیفات کالای قاچاق به شدت افزایش پیدا کرده است. امکانات ایجاد شده در گمرک با استقرار سامانه‌ی فوق عبارت‌اند از:

- ایجاد سامانه‌های مدار بسته در ایستگاه‌های بازرسی گمرک؛
- ایجاد سامانه‌ی ثبت و بررسی شماره‌ی پلاک‌های وسایل نقلیه؛
- ایجاد سامانه‌ی ردیابی و سایل نقلیه؛
- هماهنگ ساختن ساختار سازمانی گمرک با اتوسایون اداری.

معاونت امور گمرک نخست وزیری ترکیه به منظور ارائه‌ی خدمات مؤثر و کارا به مراجعته کنندگان، به نوین‌سازی ساختار و منابع نیز اقدام کرده است. یکی از مهم‌ترین عواملی که موجب تسریع در طرح نوسازی اداره‌ی گمرک شده است، پیوستن ترکیه به اتحادیه‌ی گمرک اروپا در سال ۱۹۹۶ است. با توجه به افزایش حجم مبادلات تجاری بین ترکیه و سایر کشورها و پیچیده‌تر شدن پدیده‌ی قاچاق کالا، نوسازی اداره‌ی گمرک با

در چارچوب طرح نوین‌سازی اداره‌ی گمرک ترکیه و به منظور بهبود خدمات گمرک و مبازهی مؤثر با قاچاق کالا، سامانه‌های عکس‌برداری با اشعه‌ی ایکس در برخی از مبادی ورودی زمینی و دریایی گمرک نصب گردیده‌اند

اخیر، مبادلات بازار گانی بین کشورها را افزون‌تر و متنوع‌تر ساخته و موجب تغییرات اجتماعی و در پی آن، تغییر در سازمان‌ها و ارگان‌های مختلف در گیر در امور بازار گانی گردیده است. در پاسخ به این تغییرات، سازمان‌ها ناگزیر به تجدید ساختار و ایجاد تحول در ساز و کارها و روش‌های اجرایی خود شده‌اند. یکی از سازمان‌هایی که در ترکیه در رویارویی با تغییرات، ناگزیر از تجدیدساختار خود شده است، گمرک است.

در حالی که با حذف موانع تجاري بین کشورها نقش گمرک به عنوان منبع تأمین درآمد کمرنگ شده است، اما نقش آن در تأمین سلامت و امنیت اقتصاد و جامعه، بر جسته تر گردیده است. ایفای نقش مؤثر و کارآمد در تأمین سلامت و امنیت اقتصاد و جامعه، و در عین حال تسهیل و تسريع فرایند واردات و صادرات کالا، همواره برای مسئولان گمرک به عنوان مسئله‌ای پیچیده، مطرح بوده است.

در چارچوب طرح نوین‌سازی اداره‌ی گمرک ترکیه و به منظور بهبود خدمات گمرک و مبازهی مؤثر با قاچاق کالا، سامانه‌های عکس‌برداری با اشعه

مالیه‌ی عمومی» در اختیار ترکیه قرار داد. ساختار طرح در سه بخش: ستاد مرکزی، اداره‌ی منطقه‌ای و اداره‌ی محلی تعریف شد. یکی از اجزای طرح، ایجاد پایگاه اطلاعات گمرک بود که می‌تواند تمامی اطلاعات مربوط به واردات، صادرات، ترانزیت و موارد قاچاق در سراسر ترکیه را ذخیره کند و اطلاعات مورد نیاز را به صورت مؤثر و کارآمد به تصمیم‌گیران و مسئولان گمرک انتقال دهد. مدیران گمرک با ارائه تحلیل‌های چندبعدی و ترکیبی، تحلیل خطرپذیری محلی و کلی قاچاق، و پی‌گیری موارد قاچاق، به موفقیت‌های بیشتری نائل شده‌اند.

عمده‌ترین کالاهای قاچاق کشف شده در ادارات گمرک در ترکیه عبارت‌اند از: وسایل نقلیه، مواد دخانی، مشروبات الکلی، مواد غذایی، نفت، مواد معدنی، سوخت، وسایل برقی، لوازم بهداشتی و پزشکی، محصولات کشاورزی، منسوجات، ماشین آلات، اسلحه و مواد مخدوش.

تعداد پرونده‌های قاچاق در ترکیه از سال ۲۰۰۱ از روندی صعودی برخوردار بوده است. براساس جدول (۲) تعداد این پرونده‌ها از ۴۴۷ فقره در سال ۲۰۰۱ به ۱۷۸۷ در سال ۲۰۰۶ رسیده است. ■ (در شماره آینده مبارزه با قاچاق کالا در کشور چین بررسی خواهد شد)

پی‌نوشت‌ها و منابع

۱. قاسمی، صابر (۱۳۷۴) ترکیه: دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی وزارت امور خارجه، ص ۱
۲. اخباری محمد (۱۳۸۳) جغرافیای کشورهای هم‌جوار، ترکیه سازمان جغرافیایی وزارت دفاع و پژوهشی نیروهای مسلح، ص ۹۵
۳. میع پیشین ص ۵
4. Under secretariat of Customs
5. Directorate General of Customs Enforcement
6. Turkish National Police
7. Gendarmerie of the Republic of Turkey
8. Turkish Coast Guard Command
9. Board of Inspection
10. Decree of Law
11. www.abgs.gov.tr/files/Duyurular/uoc
۱۲. سایت اینترنتی معاونت گمرک ترکیه: www.gumruk.gov.tr
13. GUMSIS
14. GIBOS

۱۹۸۸ در پنج دفتر خدمات گمرکی پیاده و اجرا گردید. پیشرفت‌های ایجادشده در فناوری اطلاعات و ضرورتهای انطباق قوانین گمرک ترکیه و اتحادیه‌ی اروپا، انجام تغییرات اساسی در طرح اتوماسیون اداری گمرک را اجتناب‌ناپذیر می‌نمود و بانک جهانی از این بابت کمک‌های مالی گسترش طرح اتوماسیون اداری گمرک موسوم به گیبوس (GIBOS) بود که در سال

استفاده از فناوری در دستور کار معاونت گمرک نخست وزیری ترکیه قرار گرفت. سازمان گمرک به صادر کنندگان و واردکنندگان کالا برای رقابت در بازار اتحادیه‌ی اروپا کمک مؤثری نموده است. اولین گام در این جهت اصلاح و گسترش طرح اتوماسیون اداری گمرک گیبوس (GIBOS) بود که در سال

جدول (۱): آمار کالاهای قاچاق کشف شده توسط گمرک ترکیه در سال‌های ۲۰۰۵ و ۲۰۰۶

آرزوش (هزار لیره)		کالا
۲۰۰۶	۲۰۰۵	
۱۰۹/۷۳۴	۹۹/۷۵۱	وسایل نقلیه
۲۵۸۵/۹۱۸	۲۵۹۵/۲۲۲	دخانیات و مشروبات
۲۲۵۰/۷۷	۲۲۲۵/۱۱۲	مواد غذایی
۱۸۹۴/۵۳۵	۶۴/۱۱۲	سوخت - نفت
۲۲۲۳/۴۶۲	۱۹۳۳	مواد معدنی
۴۴-۶/۵۶۹	۱۱۸۳/۵۶۲	وسایل برقی
۲-۹۲/۱۷	۱۲۶۲	لوازم بهداشتی و پزشکی
۴۵۸	۵۹	محصولات کشاورزی
۳۶۸۵/۶۴۴	۲۹۱۴/۲۷۵	منسوجات
۲۱۲۹/۶۷۲	۸۹۳۰/۶۳	اسلحة
۱۷۷۵/۳۲۶	۱۲۲۳/۱۷۷	ملحقات
۳۱۱۷/۶۷	۱۶۷۶/۵۶	مواد مخدوش
۱۶۶۷/۱۰۶	۱۵۷۱۵/۹۷	کالاهای مسروقه
		مجموع

منبع: سایت اینترنتی معاونت گمرک ترکیه

جدول (۲): تعداد و ارزش پرونده‌های قاچاق کشف شده در سال‌های ۲۰۰۱ تا ۲۰۰۶

سال	تعداد پرونده‌ها	آرزوش کالا (میلیون لیره)
۲۰۰۶	۱۷۸۷	۲۷۸۷
۲۰۰۵	۱۴۷۱	۱۲۸۷
۲۰۰۴	۱۱۹۹	۱۱۹۹
۲۰۰۳	۶۶۱	۶۶۱
۲۰۰۲	۵۶۵	۵۶۵
۲۰۰۱	۴۴۷	۴۴۷

منبع: سایت اینترنتی معاونت گمرک ترکیه